

EL BON PASTOR

Revista per a preveres i diaques

Jo soc el bon pastor: conec les meves ovelles, i elles em coneixen a mi, tal com el Pare em coneix, i jo conec el Pare. I dono la vida per les ovelles.

Número 113
setembre 2019
Any X

Pòrtic.....	3
ARMAND PUIG I TARRECH	
Un sol cor i un sol esperit	6
Les arrels europees de Catalunya	
JOSEP M. SOLER	
Presentats com el llevat	8
L'Apostolat del Mar. Església en sortida (I)	
RICARD RODRÍGUEZ-MARTOS	
Anunciar l'Evangelí	10
Apropar-se a la Bíblia, sense por	
JOSEP PASCUAL	
Deixebles de l'Evangelí.....	12
Farneta	
NORBERT MIRACLE	
Al servei de l'altar	14
El pare Anselm Ferrer, pedagog de la litúrgia	
BERNABÉ DALMAU	
Rentar els peus.....	17
Joves, marginació i pobresa	
IVAN CID	
Reclinats sobre el pit del Senyor.....	18
Presència d'un Déu absent	
JOAN FEBRER	
Un bisbe ens parla.....	20
<i>"Dios no se muda"</i>	
AGUSTÍ CORTÉS SORIANO	

Equip de redacció Agustí Borrell, Norbert Miracle, Xavier Morlans, Daniel Palau, Armand Puig.

Disseny original Animaset

Dipòsit Legal T- 1085 - 2014 revistaelbonpastor@gmail.com www.elbonpastor.cat

Si voleu col·laborar econòmicament en el sosteniment i difusió de la revista podeu fer els vostres donatius a

La Caixa 2100-0272-33-0101212882

Moltes gràcies

Pòrtic

ARMAND PUIG I TÀRRECH
Rector de l'Ateneu Universitari Sant
Pacià

L'any passat dos llibres, entre molts altres, han tractat un tema de radical actualitat: la fi de la veritat. Un filòsof català, Joan Garcia del Muro, i una periodista nord-americana, Michiko Kakutani, han escrit sengles llibres sobre la desfeta que sofreix la veritat en les nostres societats globals: *Good bye, veritat. Una aproximació a la postveritat*, i *La morte della verità. La menzogna nell'era di Trump* (edició italiana). En molts casos, la veritat ha deixat de ser un element necessari, imprescindible, en les relacions personals i socials, i s'ha convertit en un simulacre, un fantasma que deambula amunt i avall sense consistència. La mentida s'ha institucionalitzat i la veritat ha quedat reduïda a la mitja veritat i, per tant, a la veritat aparent. Potser hem entrat en l'època de la postveritat, una mena de segle de ferro en el qual les grans i petites decisions sofreixen el risc de quedar mediatitzades per la recerca del propi interès. La primera norma d'actuació seria la de «fer allò que em / ens convé», i retornaria amb força el vell aforisme: «la fi justifica els mitjans». La veritat –diuen alguns– és tan sols patrimoni dels il·lusos que encara raonen en termes de principis ètics, de plantejaments forts en un món líquid dominat per un pensament afeblit. En un marc estrictament utilitarista, la veritat, com la justícia o la gratuïtat, «serveixen» de ben poca cosa, i fins i tot poden ser un impediment per assolir els propis interessos. Per això, molts pensen que cal relativitzar la veritat i fer-la dependre d'un mateix: les coses són allò que cadascú vol que siguin.

La crisi de la veritat és una crisi de civilització que, en un canvi d'època com el nostre, troba de seguida el seu espai. La persona humana dubta, vacil·la, busca sense fi, s'agita privada del sentit espiritual de l'existència, cau en el desencís, cerca mons alienants i s'allunya d'allò que no falla: la veritat que és l'amor. Les incerteses sobre el present i el futur contribueixen encara més al caràcter ambivalent i ambigu de moltes paraules i accions. L'ambigüïtat ha passat a ser cultural. És ben vista i se la considera un mèrit. Al mateix temps, la veritat és acusada de voler ser absoluta, dominant, poc democràtica. El repte, però, és dir i fer la veritat. La veritat no és una afirmació abstracta sinó un principi de vida, de

pensament i d'acció, en virtut del qual l'existència es planteja com un tot harmònic i coherent, que fa recular el desequilibri, personal i social –el gran mal dels nostres temps. Així, doncs, la veritat no és tan sols un impediment, un arcaisme essencialista, una nosa per a viure lliurement, sinó el motor d'una existència que es construeix segons l'amor. El qui creu en l'amor / l'Amor practica la veritat, la fa, la viu i en viu.

Si la veritat és principi de pensament i d'acció, capaç d'estrancar el desequilibri existencial, aleshores la vida es planteja en termes diversos. En una època de postveritat, la represa de la veritat com a principi vital, no com a simple afirmació o postulat, regenera la persona i renova el teixit social. I alhora allunya les deformacions en què han entrat les societats globals del segle XXI. En un món interconnectat la bona i la mala herba creixen costat per costat. I més que mai la paràbola del blat i el jull (o la cogula) (Mateu 13,24-30) porta a concloure que cal deixar que creixin junts fins a l'hora de la sega: no es pot arrencar ara mateix la mala herba, la intransigència no és evangèlica de la mateixa manera que la veritat no és mai intransigent. La veritat, més que defensar-la, s'ha de viure i practicar i llavors, seguint la metàfora de la llum que sant Agustí aplica a la veritat, aquesta irradiarà per tota la terra. En efecte, anant a una altra imatge parabòlica (Mateu 5,14-16), la llum de la veritat, posada dalt d'una muntanya o dalt d'un portallànties, farà claror a tothom, sigui al defora, sigui a casa. N'hi ha prou amb un punt de llum perquè aparegui de sobte un referent universal i s'esvaeixi la foscor. Igualment, n'hi ha prou que un sol home sigui amic de la veritat perquè la mentida quedi posada en evidència. Transposant a la veritat i la mentida allò que s'explica en el Pròleg del Quart Evangeli a propòsit de la llum i la foscor (Joan 1,5), podem dir que «la veritat resplendeix davant la mentida, i la mentida no ha pogut ofegar-ne la claror».

Aquesta visió de la veritat com a principi interior i exterior de la persona, del cor i de les mans, dels pensaments i emocions i de les accions, fa possible passar del mantra subjectivista a la idea d'una veritat objectiva, i per això, compartida. Com explica la Dra. Kakutani, assistim al triomf del «jo», a la superioritat de l'opinió sobre el coneixement, dels sentiments sobre els fets, de la felicitat individual sobre el bé de l'altre i dels altres. Aquesta explosió del «jo», de l'individualisme més marcat, va en detriment del consens i del respecte mutu i suposa la victòria del «tot s'hi val». La veritat deixa de ser estable i ferma, i passa a ser contingent i volàtil, de manera que es pot afirmar una cosa al matí i la cosa contrària a la tarda sense donar explicacions. O es pot negar una evidència científica (el canvi climàtic), reblada pel magisteri de l'Església (encíclica *Laudato Si'*), la mateixa setmana que enormes glacials de l'Àrtic es desfan o que, al sud d'Europa, es pateix l'estiu més càlid dels darrers decennis. És la superioritat de l'opinió, ja no sobre el coneixement com explica la Dra. Kakutani, sinó al marge i fins i tot contra el mateix coneixement, sota formes d'una

impunitat desconcertant, minuciosament pensada per a controlar i manipular l'opinió pública.

Ara bé, com afirma el Dr. Garcia del Muro, en el nostre temps un discurs esdevé vàlid no en la mesura que és veritable sinó en la mesura que certes persones amb poder se l'aproprien i el converteixen en un discurs que el «poble» hauria d'acceptar com a autèntic i vertader. Això vol dir que els qui detenten el poder o hi tenen accés, fabriquen discursos des de centres pensats per a desinformar els ciutadans i crear confusió amb informacions falses, que serveixin els seus interessos. Els discursos resultants són volgudament fills de la mentida, pensats per a crear confusió i provocar el desconcert. La veritat deixa de ser el que és i es converteix en un producte fabricat, a mercè d'interessos obscurs. No solament som en la postveritat sinó en l'antiveritat i la pseudoveritat. Si prenem com a exemple els immigrants, és clar que no es pot posar tothom al mateix sac, el qui s'ha integrat i el qui no pot integrar-se perquè viu en un gueto, el qui contribueix al benestar general del país cotitzant a la seguretat social i el qui delinqueix sense escrúpols, el qui viu dignament i el qui malviu amuntegat en un pis-pastera. La veritat passa per fer un discurs real i matisat sobre els immigrants, que arribi de manera honrada a l'opinió pública, sense els estereotips que provoquen confusió i racisme. Una societat informada des de la veritat serà oberta, acollidora i integradora, mentre que no ho serà la que estigui des-informada en nom d'un populisme que la segresta.

Amb el tema de la postveritat ens trobem davant una emergència ètica, que ens remet a l'Evangeli de Jesús. En el Sermó de la muntanya es llegeix: «Digueu sí, quan és sí; no, quan és no» (Mateu 5,37). Cada persona pot ser amiga de la veritat i expressar-la de manera senzilla i contundent. El compromís a favor de la veritat, en un món portat a la confusió per una inflació de postveritat, depèn del grau de consciència ètica amb què cadascú visqui. La dignitat de la persona comença amb la llibertat davant els intents de manipulació que provenen dels qui volen dominar el poble fent veure que l'interès del propi grup humà és superior a la veritat de la humanitat com a gran família. El tristement famós *America first* és un atemptat a la fraternitat universal. Les conseqüències són prou visibles. Cal un retorn a la veritat com a principi que estructura la persona al voltant de l'amor / Amor. Cal fer realitat la paraula evangèlica: «La veritat us farà lliures» (Joan 8,32).

Un sol cor i un sol esperit

Les arrels europees de Catalunya

JOSEP MARIA SOLER

Abat de Montserrat

La complexa situació que actualment està vivint Catalunya fa incert saber quin serà el rumb que prendrà el nostre país en els propers mesos. Això no obstant, sí que podem gosar plantejar camins que mai no haurien de ser abandonats, que haurien de marcar –com ho han fet sempre– el destí del nostre poble. Deia el filòsof Martin Heidegger que en l'origen de tota cosa ja hi ha in nuce el seu desenvolupament futur, com la planta es troba ja en la seva llavor. Si fem cas d'això, podem remuntar-nos al moment inicial de Catalunya, que els historiadors coincideixen en situar en la creació de la Marca Hispànica. Aquest inici ens dona el to del que serà una de les característiques més essencials de Catalunya: la seva vocació europea. Aprofundint doncs en els valors europeus de casa nostra avançarem pel camí d'allò que vertaderament som, caminarem vers la nostra autèntica identitat.

En aquest sentit, ja des dels seus inicis, Catalunya fou un lloc de pas, un lloc d'acollida i d'integració, de convivència i de tolerància. I això l'ha fet gran. Des dels antics que passaven per la Via Augusta fins als migrants actuals, tots han trobat una terra que els obre les portes i els empelta en una tradició secular en la qual hem sabut aprendre els uns dels altres i col·laborar tots plegats a treballar pel bé comú. Per altra banda, però, ja des de la Marca Hispànica, hem estat una terra de pagesos i de camperols, de gent que vivia de la terra i l'estimava profundament, que s'obria a les noves tècniques i s'enriquia culturalment. Tant uns com els altres, tant els oriünds com els que han vingut de fora, també han compartit aquesta característica: estimar la nostra terra, la nostra cultura, la nostra idiosincràsia. Ens pot haver separat l'origen, però ens ha unit la terra i el futur que hem llaurat conjuntament.

Igualment, la Marca Hispànica i l'Imperi Carolingi a la qual pertanyia eren els hereus universals d'una antiga tradició grega i romana que va deixar la seva empremta en les generacions posteriors. Des de l'arribada dels grecs a Empúries o des de la fundació de centenars de ciutats romanes a les nostres terres, també nosaltres hem rebut en herència aquesta tradició filosòfica, literària i jurídica. L'escriptor austríac Stefan Zweig, en el seu *Sternstunden der Menschheit* (*Moments estel·lars de la humanitat*), situa l'execució de Ciceró com el primer

moment destacat, ja que amb la seva mort també desapareix tota una tradició de la prevalença de la paraula per damunt de la violència, de l'oratòria i el raonament per damunt de la guerra. També a Catalunya hauríem de saber mantenir aquesta tradició del diàleg, de la confrontació només a través de la paraula i dels arguments. Durant la nostra història hem sabut donar sobrades ocasions de ser uns bons deixebles de Ciceró amb el seu *cedant arma togae* (que les armes cedeixin el lloc al diàleg), no ho hauríem de perdre mai de vista.

Finalment –i com a benedictí no podria fer d'altra manera– voldria concloure parlant de dos personatges que han marcat Europa i Catalunya des de la perspectiva del cristianisme i dels valors de l'humanisme cristià: sant Benet (patró d'Europa) i l'abat-bisbe Oliba. El primer ens ensenyà que amb l'arada, el llibre i la creu, és a dir, amb el treball, la cultura i la pregària, es podia construir una societat per a tothom. I el segon fou un incansable promotor de la pau i el pactisme com a eixos de la societat i de la política. Tant sant Benet com Oliba ens mostren com no és l'interès propi el que repercuteix en el bé comú sinó que només treballant pel bé comú aconseguirem el benestar de tots.

Presents com el llevat

L'Apostolat del Mar. Església en sortida (I)

RICARD RODRÍGUEZ-MARTOS
Diac de l'Arquebisbat de Barcelona
Delegat de l'Apostolat del Mar

Assistència a port

El Papa Francesc a la seva Exhortació Apostòlica *Evangelii Gaudium*, ens convida a ser «Església en Sortida». Diu: «l'Església, els seus ministres i tots els fidels en general, han de recuperar una alegria i un convenciment necessaris, sent Església de "portes obertes" disposada a compartir la realitat social i quotidiana, "sense por a accidentar-se, ferir-se i tacar-se per haver sortit al carrer »». (EG 49).

Aquesta crida a ser Església de portes obertes, disposada a compartir la realitat social i quotidiana, l'experimenta, dia rere dia, de manera molt especial l'Apostolat del Mar.

L'Apostolat del Mar "Stella Maris" de l'Església Catòlica va néixer al Port de Glasgow l'any 1920 i a Barcelona l'any 1927. La seva missió es portar la bona nova de l'amor de Crist a la gent del mar.

Això ho fa, en primer lloc aplicant la paràbola del bon samarità, oferint acolliment i assistència a tot home o dona de mar sigui d'on sigui, pensi el que pensi, cregui el que cregui.

A EG 24 llegim: «L'Església en sortida és la comunitat de deixebles missioners que primereixen, que s'involucren, que acompanyen, que fructifiquen i festegen ... La comunitat evangelitzadora es fica amb obres i gestos en la vida quotidiana, acovardeix distàncies, s'abaixa fins a la humiliació si cal, i assumeix la vida humana, tocant la carn sofrent de Crist ...».

L'Apostolat del Mar es posa amb obres i gestos en la vida quotidiana... i assumeix la carn sofrent de Crist, encarnada en tots aquells homes i dones que treballen a la mar.

Quines necessitats té la gent de mar?

En primer lloc, que se'ls tingui en compte, que se'ls tingui atenció com a persones, després en funció de les circumstàncies, necessitaran comunicar-se amb les seves famílies, un mitjà de transport per arribar a la ciutat, un lloc d'acolliment, informació, la possibilitat de fruit d'un temps d'oci, disposar d'assessorament davant qualsevol problema que tinguin i, evidentment, rebre assistència espiritual.

Seguint el model d'Església en Sortida, podríem dividir la activitat de l'Apostolat del Mar en les següents accions:

- 1.) Sortir a l'encontre
- 2.) Acollir
- 3.) Compartir
- 4.) Liderar

Sortir a l'encontre

A través de l'Apostolat del Mar l'Església surt, s'endinsa en el port i puja als vaixells per anar a trobar persones de totes les races i cultures del món a dur-los una bona nova

El visitador de vaixells és enviat o enviada, surt de la pròpia comoditat. A vegades fa fred o plou, però surt de casa, portant la motxilla amb els materials que portarà als vaixells, agafa un vehicle de l'entitat i encara el port. Aquest vehicle lluirà per tot el port, en lletres grans, dues paraules: *Stella Maris* .. Serà un testimoni respectuós i al mateix temps impactant.

En arribar a peu de vaixell pujarà l'escala sense cap altre empara que una inscripció que porta al seu armilla: *Stella Maris*.

Acollir

Els centres *Stella Maris* tenen un lema: *Your home away from home*. (La teva llar lluny de la llar)

La llar és allò on tothom se sent segur, acollit, ben rebut, en confiança, on li mostren afecte i si té qualsevol problema, l'escolten i intenten ajudar-lo.

Això implica crear un ambient acollidor, respectuós i tolerant; uns seran cristians, altres musulmans, jueus, hinduistes, etc. Però també n'hi haurà d'ateus o agnòstics. Tots seran igualment ben rebuts.

Recolzar

L'Apostolat del Mar ofereix assistència legal i assessorament en general per als mariners, recolzant-los en tot allò que puguin precisar. D'altra banda es converteix en «la veu dels sense veu», per donar a conèixer a la societat els problemes que envolten el treball de la gent de mar. En el cas de tripulacions abandonades, es preocupa de que tant a nivell personal, com legal, estiguin en tot moment atesos.

Liderar

L'Apostolat del Mar lidera dins de la comunitat portuària la preocupació per les necessitats de la gent de mar. Això ho fa promovent l'anomenat Comitè de Benestar de la Gent de Mar, on estan representades les entitats més important del port i que té com a finalitat que cadascú, dins les seves competències, ajudi per tal que el port sigui més humà.

Anunciar la Paraula **Apropar-se a la Bíblia, sense por**

JOSEP PASCUAL

Prevere de l'arquebisbat de Tarragona
Capellà del monestir de les carmelites descalces

Un instrument seriós per animar la vivència de la nostra fe són els Cursos Bíblics d'Estiu —fins ara 45 edicions— i els Cursos Bíblics per correspondència —vora els 30 anys—, que promouen el Secretariat d'Animació Bíblica de l'Arquebisbat de Tarragona, d'acord amb l'Associació Bíblica de Catalunya.

Les trobades amb la bona gent que volen dialogar amb la Bíblia a les mans, sempre han esdevingut motiu de goig, de descoberta, de creixement en comunió... És cert que fer la tasca amb les persones una mica granadetes ha esdevingut més fàcil per la seva constància i interès. Quan penses en els grups de joves és engrescador, voldries tornar-hi però ara, tu també has crescut...

Et trobes amb la gent que ha madurat i la maduració s'ha convertit en alegria serena i espontaneïtat que porta a un diàleg sobre la fe sense pors ni respectes humans, un diàleg espontani i fluït, compromès, amb humilitat, malgrat els anys... Ai els anys!!! Em venia al pensament el vell Simeó, aquell al qual l'Esperit Sant havia sorprès en permetre-li «prendre Jesús als seus braços i beneí Déu». Dels braços de Maria i Josep als del vellet Simeó que esclatà: «Ara, Senyor, deixeu que el vostre servent se'n vagi amb pau, com li havíeu promès. Els meus ulls han vist el Salvador». O la velleïta d'edat molt avançada, Anna, viuda de molts anys, però que donava culte a Déu nit i dia, ella donava gràcies a Déu i parlava de l'Infant a tots els qui esperaven (Lc 2,22-38).

Pensava que poc soroll podran fer aquest parell de vellets, però Pentecosta, s'havia avançat —s'havia fet primerenc—. Havien vist el Salvador. Què ho fa que les limitacions dels anys aclareixin la vista? Qui no ens diu que en la quietud de la llar, la veu de l'avi o l'avia, no ha semblat llavors d'Evangelí?

Segurament, molts nets i netes, sense saber-ho o sense adonar-se'n s'han trobat que donen fruits del Regne degut a una llavor testimonial i verbal d'un que se'n va del món...

En canvi aquell jove que tot ho havia fet bé i Jesús «se'l mirà i el va estimar» i li va demanar que donés i es donés. «Aquell home va quedar abatut i se n'anà tot trist, perquè tenia molts diners» (Mc 10,17 ss).

Als components d'un d'aquests grups de la Bíblia els demanava que em diguessin —amb una sola paraula— què havia significat Jesús a mesura que avançava el curs, amb la Bíblia a les mans, tot dialogant sobre la carta als Efesis. La resposta fou espontània, també d'una sola paraula: llum, joia, amor, descoberta, pau, felicitat, vida, enredaire... Alguns es repetien i més durant el curs anaven dient que la Bíblia no els feia por de manejar-la, ja no els resultava estranya... Lloat sigui Déu!

DEIXEBLES DE L'EVANGELI

Farneta

NORBERT MIRACLE

Prevere de l'arquebisbat de Tarragona

Rector de la parròquia del Vendrell

Per a molts de nosaltres, el nom de la cartoixa de Farneta, fundada a començament de segle XIV, prop de la ciutat de Lucca, va lligat a la memòria del cardenal Francesc d'Assís Vidal i Barraquer que va residir-hi fins el 1943, després d'haver pogut sortir de Catalunya l'estiu del 1936 en un vaixell italià des del port de Barcelona acompanyat del seu fidel «familiar» Mn. Joan Viladrich.

Al palau de la Generalitat de Barcelona, on el sr. cardenal estava refugiat després del seu providencial alliberament als voltants de Montblanc, el cònsol italià li oferí una sortida del país, i el cardenal Vidal va suggerir la cartoixa de Farneta com a destí, ja que el cardenal tenia molt bona relació amb els cartoixans, especialment amb Dom Ferdinand Vidal, procurador General de la Cartoixa, que residia habitualment a Farneta i que per raó del seu càrrec visitava sovint Tarragona, on els cartoixans tenien una famosa fàbrica de licor cartoixà des que s'hi instal·laren el 1903. L'any 1938 Dom Ferdinand Vidal fou escollit superior general de l'orde.

Un cop instal·lat a Farneta el cardenal Vidal va desplegar una intensa activitat epistolar ajudant els preveres i altres catòlics perseguits, orientant en la mesura que li era possible la vida de l'Església clandestina a Catalunya mitjançant el seu vicari general Dr. Salvador Rial, i treballant per la pau i la reconciliació. I sempre amb una extremada prudència en les seves comunicacions.

Quan Itàlia va ser ocupada pels nazis l'any 1943, des de la Santa Seu aconsellaren el cardenal Vidal que, per motius de seguretat, abandonés Farneta i es traslladés a la neutral Suïssa, a la cartoixa de la Valsainte, on va morir el 13 de setembre de 1943 i, des d'on les seves despulles foren traslladades a la catedral de Tarragona el maig de 1978.

Durant les darreres etapes de la Segona Guerra Mundial, els bons monjos de Farneta, a més del cardenal Vidal, van continuar acollint molts fugitius, malgrat el risc que els suposava.

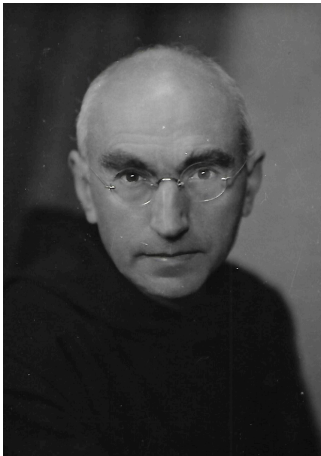
La nit de l'1 al 2 de setembre de 1944, els alemanys es trobaven en retirada. A la cartoixa hi havia refugiats un centenar de persones, joves que no volien ser alistats a l'exèrcit, partisans, antifeixistes de les ciutats veïnes i alguns jueus.

Un sergent alemany va trucar la porta dient que havia d'entregar un paquet al mestre de novicis i quan el cartoixà porter va obrir, els soldats van entrar-hi. Dotze monjos i trenta dos refugiats van ser assassinats, alguns d'ells a l'interior de

la cartoixa. Altres van ser traslladats i assassinats al cap de pocs dies. Els dos primers que moriren foren el prior, Martino Binz de nacionalitat suïssa i un bisbe veneçolà, que havia començat el noviciat cartoixà, Mons. Salvador Montes de Oca. Aquests bons cartoixans que van acollir el cardenal Vidal primer i els altres perseguits després, poden ser considerats «màrtirs de la caritat». Un dels pares cartoixans, el P. Gabriel M. Costa, així ho digué als altres germans: «si ens maten, serem màrtirs de l'obra de la caritat».

Tal com demana la regla cartoixana, els monjos foren enterrats al cementiri sota una senzilla creu i no van promoure la causa de canonització dels «màrtirs». L'any 2000 la Santa Seu va demanar als cartoixans un informe dels fets en el marc de la comissió creada per Sant Joan Pau II sobre els Nous Màrtirs. El conegut periodista italià Luigi Accatoli ha estat qui més ha treballat per fer conèixer aquest episodi de la nostra història recent. Uns «màrtirs de la caritat» que van acollir el cardenal de Tarragona, que fou confessor de la fe i «màrtir de la fidelitat».

L'any 2001, el president de la República Italiana, Carlo A. Ciampi va concedir als monjos cartoixans la Medalla d'or al mèrit civil, i al p. Costa la Medalla d'or al valor militar.

Al servei de l'altar

El p. Anselm Ferrer, pedagog de la litúrgia

BERNABÉ DALMAU

Monjo de Montserrat

Director de la revista Documents d'Església

El cinquantenari del traspàs del monjo Anselm Ferrer i Bargalló (1882-1969) ha servit per revalorar la seva personalitat musical, forjada a Roma i a Nàpols i exercida a Montserrat com a compositor i mestre de l'Escolania (1911-1933).

Però, a diferència del seu llegat musical, que és ben viu en el repertori del Santuari, convé subratllar la seva faceta de pedagog de la litúrgia, bastant desconeguda perquè ha quedat ancorada –i doncs, limitada– en textos publicats fa més de cent anys. Ultra el valor doctrinal d'aquests escrits, té gràcia constatar que són anteriors a l'activitat de compositor, que és com dir que la sensibilitat litúrgica d'Anselm Ferrer anà paral·lela a la musical i en certa manera en fou anterior.

D'altra banda, l'estil triomfal, ampul·lós, efectista, propi de l'«escola ceciliana» de la qual és el millor representant a casa nostra, no ens ha de dur a confusió. Tot el repertori compost pel pare Anselm és repertori per a la litúrgia, en unes coordenades molt diferents de les que als nostres dies ha marcat el Concili Vaticà II, però fidelíssimes al motu proprio de sant Pius X de 1903. És per això que, si una part del seu llegat musical no pot encaixar amb les necessitats litúrgiques actuals, no deixa de ser un tresor a tenir en compte en un moment de redescobriments del patrimoni musical d'èpoques anteriors al moment present.

El pare Ferrer era un home que «volia estar sempre al corrent de tot» (Gregori Estrada). De cara endins, això ho mostrà des de jove quan emprengué amb el pare Gregori Sunyol la reforma musical de la litúrgia a Montserrat, ell especialment en la part que corresponia a l'Escolania. Ho pogué dur a terme perquè personalment era molt sensible a viure la litúrgia i a educar-hi el poble. Fa gràcia que el 1912 es lamenti que el poble deixa «con frecuencia derramar su piedad en multitud de devociones particulares, más o menos recomendables, pero nunca hasta el punto de ocupar el lugar de aquéllas [les funcions litúrgiques]»: sembla que estiguem llegint el n. 13 de la Constitució Sacrosanctum Concilium!

De cara enfora, aquestes idees les expressà en les cròniques que féu dels diversos Congressos de música sagrada (Valladolid, 1907), Sevilla (1908) i sobretot del de Barcelona (1912). En aquest darrer hi exposà el seu tema preferit: l'educació litúrgica del poble. L'entusiasme que es desvetllà entre els participants portà a celebrar a Montserrat

el Congrés Litúrgic de 1915, que sempre ha estat considerat el punt d'arrencada del moviment litúrgic a Catalunya.

En el Congrés de Montserrat ell mateix reconeix que no hi tingué una part molt activa, però des de l'inici s'implicà en la revista Vida Cristiana que en fou el portaveu immediat. La publicació, com a tal, durà pocs anys (1914-1926); hi trobem les millors plomes de preveres i laics que feren possible el Congrés i n'asseguraren l'aplicació.

El pare Anselm hi dedicà articles comentant l'any cristià i presentant algunes festes i temps litúrgics (Nadal, els introïts de Septuagèsima, les oracions i la pietat de Quaresma, Pentecostès, Tots Sants). També n'escriví un sobre «l'altar cristià». Però hi publicà igualment altres articles més de fons.

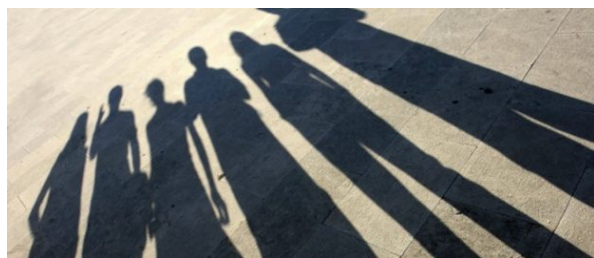
Concretament, el dedicat a «La dignitat en la pràctica de la litúrgia» insta vivament a la formació i al coneixement de la litúrgia: «Assaborint-la és com espontàniament hom la posarà en pràctica d'una manera perfectament digna de sa excelsitud». No usa la paraula mistagògia, però de fet l'exerceix. Notem el plantejament d'ell i de l'orientació de tota la revista: no es tracta de dir com hauria de ser la litúrgia ni fer nosaltres la nostra pròpia litúrgia sinó entrar en la litúrgia de l'Església. A cinquanta anys de la reforma del Vaticà II sembla que encara no hem assolit les intuïcions dels peoners del moviment de fa un segle.

En aquesta línia, el mateix Anselm Ferrer dedicà dos articles a l'«Educació cristiana per a la litúrgia», tema que ja havia desenrotllat anteriorment en una altra publicació. És un leit-motiv de la seva espiritualitat. Hi fa, per exemple, aquestes afirmacions que podríem titllar de «modernes»: «La catequesi i la predicació, sense l'auxili de la sagrada litúrgia, no formaran el cristià complet»; «l'eficàcia de la divina litúrgia prové en primer lloc de la virtut de la paraula de Déu»; «grans avantatges aconseguiria la predicació si anés més íntimament unida a l'acció de la sagrada litúrgia»; «la pietat assolirà gran solidesa, abeurant-se a les deus pures i abundoses de la litúrgia, sortint de l'anèmia en què es fon enmig de tant sentimentalisme i buidor com es troba en l'actual devocionisme»; convé «aixecar el nivell de la pietat del poble, acostant-lo per mitjà del coneixement i de l'amor a la litúrgia a la vida divina que del cor de Jesucrist deriva a la santa Església». (Em vénen temptacions de posar novament referències a la Constitució del Vaticà II).

Però l'escrit que presenta un suculent interès és el de «La llengua de la litúrgia catòlica». Redactat el 1917, tracta òbviamment del llatí. Reprodueix i fa seva l'argumentació en voga durant tota la contrareforma, reproduint literalment les paraules del Concili Tridentí que permet que el celebrant o una altra persona "aliquod declarent". Revesteix el seu discurs cantant les excel·lències de la llengua «universal». Però és interessant un toc d'alerta (en aquell moment podia semblar una reacció conservadora i avui dia, amb la litúrgia en la llengua del poble, esdevé un repte fulminant): «Amb la substitució del llatí per l'idioma vulgar, no ho tindria ja tot fet el poble assistent als divins oficis. Sense una preparació i una instrucció convenients, moltes vegades serien escassos o nuls la intel·ligència i el fruit que es trauria del text litúrgic, que necessita sovint del comentari».

El pare Ferrer, hem transcrit abans, «volia estar sempre al corrent de tot». Per això, al cap de cinquanta anys, veient el gir que havia fet l'Església i assumint-lo sense recança,

espontàniament va compondre un Ordinari de la missa en català. L'esmentat pare Gregori Estrada, responsable junt amb el futur abat Cassià Just del cant litúrgic de la comunitat, el va polir i des del Congrés litúrgic de 1965 es canta a Montserrat tots els diumenges i festes. Moltes vegades he pensat que mons. Pere Tena, que hauria preferit que el monestir conservés més gregorià (en llatí), sols pogué deixar anar amables ironies, perquè, en el fons, reconeixia que la qualitat dels compositors montserratins corresponia plenament a l'esperit que la reforma litúrgica volia promoure.

Rentar els peus

Joves, marginació i pobresa

IVAN CID

Prevere del bisbat de Tortosa
Delegat Diocesà de Pastoral de Joventut

Quan el papa Francesc parla d'anar a les perifèries ens demana sortir de la nostra dinàmica de comoditat i benestar per gastar la vida donant resposta a les diferents formes de marginació que trobem en els ambients on vivim, ens movem i som.

Una marginació que es tradueix en dislikes, soledat, addiccions, angoixa, atracció al mateix sexe, violència, racisme, tristesa, crítica, corrupció, destrucció, suïcidi... que segur la reconeixem ben prop i millor.

Un mestre de la llei «amb ganes de justificar-se», preguntà a Jesús:

- I qui són els altres que haig d'estimar?

Jesús va contestar (...): Quin d'aquests tres et sembla que es va comportar com a proïsme de l'home que va caure en mans de bandolers?

Ell respongué:

- El qui el va tractar amb amor.

Llavors Jesús li digué:

- Ves, i tu fes igual

El mestre de la llei busca una recepta que l'ajudi a tranquil·litzar la seva consciència i complir amb els seus deures però Jesús li demana més, li demana tot: fer-se proïsme, una missió fecunda i transformadora que mentre visqui en aquest món mai podrà veure realitzada del tot, per això el mateix Jesús ens diu: «Benaurets els pobres: és vostre el Regne de Déu! ».

L'única manera de trobar-nos amb els qui hem deixat al marge és fer-nos pobres que no és donar sinó donar-nos i per això la pobresa és benaurança, perquè ens projecta amb esperança a la construcció del Regne nou junts: el marginat i el qui el deixa al marge.

Temps i espais ens haurien de faltar per donar resposta, tractar amb amor i no passar indiferents als signes de marginació d'aquells joves que venen i d'aquells que no venen a l'església. El mateix papa ens hi exhorta:

«No siguem una Església que no plora davant aquests drames dels seus fills joves. No ens hi acostumem, qui no sap plorar no és mare. Plorem perquè la nostra societat sigui més mare. Perquè enlloc de matar aprengui a infantar.

Que cadascú es pregunti: jo he après a plorar quan veig un infant amb fam, un fillet drogat al carrer, que no te casa, que ha estat abandonat, abusat,... sols quan sapiguem plorar serem capaços de fer-nos preguntes i de fer alguna cosa cordial pels altres. » (Cf 75-76)

Reclinats sobre el pit del Senyor

El misteri de Déu

JOAN FEBRER

Prevere del bisbat de Menorca

Vaig sentir contar a un mestre educador que, en una aula de no sé quin col·legi, una alumna va faltar a classe durant una setmana i ningú se n'alçà una cella, ningú ho va notar, ningú no la trobà a faltar. Què podia haver passat? La seva presència havia passat tan desapercebuda com la seva absència.

En la nostra vida quotidiana i en el nostre llenguatge, Déu també passa sovint desapercebut. No hi comptam, no l'anomenam, no el notam. Però no és que Déu no hi sigui, sinó que ens veiem capaços de passar-ne, i així el seu nom s'ha buidat de sentit per a no pocs. I Déu no s'imposa a qui no el vol, és una presència discreta que no rivalitza amb els sorolls.

És un fet la progressiva desaparició de Déu en el nostre llenguatge quotidià. Expressions habituals un temps com «si Déu vol», «gràcies a Déu», «Déu proveirà», ja no se senten a dir. És ver que, quan les coses ens han sortit bé, encara donam gràcies però a ningú. Aquesta absència segurament té molt a veure amb les estretes imatges que ens n'hem fet de Déu; però també amb la cosmovisió que d'unes ciències empíriques que tot ho pretenen explicar prescindint de la hipòtesi Déu; o amb els nostres caos consentits quan Déu és justament la superació del caos.

De tota manera és millor el silenci sobre Déu que l'abús del seu nom al servei d'interessos o punts de vista particulars. Dietrich Bonhoeffer, el pastor luterà alemany tancat pels nazis a la presó de Tegel (Berlín), en una de les seves cartes des de la presó, escrivia que hem de ser capaços de viure responsablement en aquest món «encara que Déu no hi fos». I el Nobel de la pau Elie Viessel, en la seva novel·la «El judici de Déu», s'imagina a Déu, acusat d'«hostilitat, crueltat i indiferència» després de l'holocaust, que li surt un defensor que resulta ser Satanàs; devia ser el mateix que havia temptat Jesús al desert amb arguments bíblics.

Els creients de l'antic Israel s'interrogaven sovint sobre el silenci de Déu. En realitat no era sobre el silenci de Déu, sinó sobre la paraula que esperaven obtenir de Déu que no sempre coincidia amb les seves expectatives. La Sagrada Escripura no és solament testimoni d'un Déu que parla, sinó també d'un Déu que guarda silenci davant el qual el creient, contrariat, no el nega sinó que l'interroga i el cerca. I és que Déu, tot i ser l'objecte final del nostre desig, no es deixa mai engabiar per les nostres pretensions. Cal deixar a Déu que sigui Déu, fer silenci i escoltar-lo, mentre assumim cadascú les nostres responsabilitats humanes.

Encara hi ha signes que ens recorden la presència del sagrat, aquest territori indelimitable de Déu: les creus de terme, alguns noms de carrers o llocs del camp, les campanes. Jean-Pierre Schumacher, monjo supervivent de la matança de Tibirine (Algèria) el 1996, recordava, en una recent entrevista, l'impacte produït pels musulmans amb qui convivia que repetien sovint «bismil·lah» («en el nom de Déu») com una forma de tenir Déu present en tot moment. Però, entre nosaltres, molts d'aquests signes són folklore d'un passat, muts avui. El signe més viu, avui i sempre, és la praxi d'un amor gratuït que sobrepassa la justícia, o d'una justícia dilatada per l'amor; aquest signe travessa les fronteres de les religions i de la mateixa increença.

Déu ha parlat de moltes maneres i ara darrer ens ha parlat en la persona del seu Fill, diu la carta als Hebreus. Però així i tot, què és que va impedir que molts ulls no veiessin en Jesús de Natzaret l'Emmanuel? Potser esperaven Déu a una altra banda, o d'una altra manera. Entre el Déu revelat en Jesús de Natzaret i els sentits de molts de contemporanis – d'ahir com d'avui- s'hi interposen interessos, ideologies, teologies, que ens impedeixen una trobada tan franca i sincera com perillosa. Perillosa perquè ens pot capgirar l'organització de la nostra vida.

Ens hem de convertir cada dia a la presència d'un Déu que no es fa notar, però que és viu i és font de vida. Tal vegada l'identificam massa amb aquell que té respostes a totes les preguntes, i qui sap si ell no és més tost com la presència aparentment absent d'aquella filleta que té moltes preguntes a fer i no les fa perquè tothom ralla i la seva veueta quedaria ofegada. Qui sap si un dia direm, entre sorpresos i incrèduls, com l'antic patriarca Jacob: «realment, el Senyor és present en aquest lloc i jo no ho sabia». Aquesta descoberta, a Jacob li renovà l'esperança.

Un bisbe ens parla

"Dios no se muda"

+ AGUSTÍ CORTÉS

Bisbe de Sant Feliu de Llobregat

Déu no dorm ni descansa, no té vacances ni inicia cursos o els acaba, no canvia de domicili ni d'amistats, el seu sí és sempre sí, el seu no és sempre no, les seves paraules i les seves accions romanen idèntiques al llarg del temps, el seu pensament continua idèntic pels segles. El seu ésser consisteix a romandre en el seu amor. Amb llenguatge clàssic "Ell i el seu amor no sols són eterns", sinó també "sempiterns".

Amb paraules de Santa Teresa d'Àvila, "Dios no se muda".

Ens resulta impensable avui, quan els canvis sembla que dominen tota la realitat. Un té la impressió que si no hi ha canvis no hi ha vida. Els canvis interiors, com els estats d'ànim, d'idees i d'afectes, i els canvis exteriors, com les modes, les novetats tecnològiques o culturals i, sobretot, els canvis en l'àmbit de la política. Allò de romandre sona com d'un altre món.

Per sort per a la nostra salvació, Déu no canvia. En quin sentit?

Déu roman en el seu ésser, com una font que mai no s'asseca. La mirada ecològica, espiritual i santa de Sant Francesc d'Assís descobria en el sol la imatge de Déu, origen inesgotable de calor i vida; mentre que la lluna, amb les seves fases, reproduïa la nostra vida, que sempre es va apagant i encenent. Amb el benentès que si alguna vegada la lluna, és a dir, nosaltres, l'Església, arriba a il·luminar i resplendir, és gràcies a la llum constant del sol.

La nostra salvació consisteix precisament en això: que nosaltres estem sotmesos a múltiples canvis, uns de bons i uns altres de dolents, uns que neixen de la nostra llibertat i uns altres que sobrevenen per causes alienes. Però existeix la Bondat que, a més de no esgotar-se, comunica bondat en les nostres vides.

En l'oració dels salms trobem una tornada, la repetició de la qual impressiona i dona idea de la importància que el seu missatge té per a l'orant: ve a ser el motiu central de l'agraïment i la lloança.

"Perdura eternament el seu amor", repeteix insistentment el qui prega.

Aquesta tornada apareix vinculada a la vida i a la història. El Salm 117(118) és una lloança agraïda, no construint un raonament teològic sobre l'eternitat de Déu, ser suprem, sinó recordant l'experiència que el salmista ha viscut, els problemes i crisis sofertes i l'ajuda que va rebre de Déu. El Salm 135(136), introdueix aquestes mateixes paraules evocant, primer la creació, després la història. Tot el que és i

viu, els esdeveniments i les experiències que marquen la vida humana, desperta l'agraïment i la lloança, perquè l'amor i la misericòrdia de Déu no minven, no s'esgoten, continuen vives... perquè nosaltres continuem vivint.

Ser cristià no significa abandonar la vida i la història humana canviant, amb les seves vicissituds, els seus alts i baixos, les seves decepcions i entusiasmes. El cristià viu a fons la història humana, però amb un ull posat en ella i un altre en l'eternitat, un peu fent els passos que demana la vida en el món i un altre peu segur i ferm en la vida eterna, amb un cor exposat als petits amors de la terra i alhora ferm en l'amor inesgotable de Déu.

Si no temem els canvis, si no ens retreuen els fracassos, si no ens enlluernen els èxits, és perquè l'amor etern se'ns dona incansablement, cada dia, a cada moment, com el sol amb la seva llum i escalfor regala vida a la terra.

EL BON PASTOR

